

Idrott och hälsa i den svenska skolan

På Skolverket kan man inte påminna sig att någon anmälan om bristande idrottsundervisning inkommit och man hävdar, enligt Sydsvenska Dagbladet 2001-08-29 och Dagens Nyheter 2001-09-20, att antalet undervisningstimmar inte ändrats sedan 1969.

Svenska Gymnastikläraresällskapet SGS har under hela 90-talet med stor kraft påtalat och protesterat mot nedskärningarna av skolans idrottsämne, såväl till Skolverket som till Skolministern samt via massmedia. Undervisningstiden minskades när Läroplanen Lpo94 infördes och den är fortfarande mindre än tidigare både enligt styrdokumentet och i praktiken. Detta kan få allvarliga konsekvenser för elevernas motoriska, fysiska och sociala utveckling.

Det är en paradox att samtidigt som idrottsämnet under hela efterkrigstiden fått ett utvidgat innehåll har timantalet starkt reducerats. Forskare, föräldrar och pedagoger oroar sig över att en mängd barn rör sig mindre än förr. Generellt sett är barn i vår tid rika på syn- och hörselintryck, men fattiga på rörelseerfarenheter.

Under 1930- och 1940-talen hade Sveriges skolelever idrott fyra gånger i veckan samt 12 friluftsdagar per läsår. Idrottsundervisningen i skolan har under 90-talet minskat från ca 756 klocktimmar idrott och friluftsverksamhet till 500 timmar idrott och hälsa. På grundskolan har idrottsundervisningen minskat med ca 20% och på gymnasiet med ca 40% sedan Läroplanen Lpo94 började gälla. Sverige har skurit ner på idrottsundervisningen så att man idag ligger näst sist i Europa vad gäller schemalagd undervisningstid i idrott och hälsa. En del utolkare hävdar att vi nu övertagit sistaplatsen från Irland. Att idrottsämnet är marginaliserat kan lätt konstateras utifrån vetenskapliga rapporter, konferenser och fackliga diskussioner.

Vi finner det anmärkningsvärt att Skolverket fortsätter att hävda att tidigare läroplaners veckotimmar motsvarar 501 klocktimmar, dvs. lika mycket tid som dagens grundskolelever har. I ett av Skolverkets nyhetsbrev och i ett pressmeddelande kan man läsa följande: Läroplanskommittén gjorde en beräkning och kom fram till att timantalet för idrott i den gamla läroplanen motsvarade 501 timmar på 9 år (www.skolverket.se). Denna beräkning har vi ännu inte sett redovisad.

Skolminister Ingegerd Wärnersson skriver i en debattartikel att idrottsämnet reducerades av den borgerliga regeringen, men återställdes 1997 till samma nivå som det haft sedan 1980. Det senare stämmer inte om man jämför timplanerna i de båda läroplanerna Lgr 80 och Lpo94. Enligt Lgr 80 hade alla elever under sin grundskoletid 576 klocktimmar idrottsundervisning (6 stadiesveckotimmar = 4 klocktimmar i åk 1-3 + 9 stadiesveckotimmar i åk 4-6 och 9 stadiesveckotimmar i åk 7-9 = 12 klocktimmar i åk 4-9). Dessutom hade alla elever minst fyra heldagar friluftsverksamhet per läsår, vilket motsvarar ca 180 klocktimmar. Sammanlagt hade alltså varje elev 756 obligatoriska timmar idrott/friluftsverksamhet under sin grundskoletid. Timplanen i Lpo94 innehåller totalt 500 timmar idrott och hälsa, som efter lokala beslut om skolans profil kan minskas ytterligare med upp till 20 procent.

Inom SGS är vi väl medvetna om vilka möjligheter som finns att genom Elevens val, Skolans profil och Friluftsverksamhet ge olika skolämnena mer eller mindre utrymme i timplanen. När det gäller Elevens val vet vi genom erfarenhet att elever som inte är fysiskt aktiva på sin fritid, som alltså allra mest skulle behöva skolans idrottsundervisning, mycket sällan väljer idrott i Elevens val. Det finns också exempel på elever som valt idrott men ändå inte har kunnat erhålla det inom skolans organisation.

En nationell enkät om idrottsundervisning sändes läsåret 00/01 till samtliga grundskolor och friskolor i Sverige. Svarefrekvensen var c:a 70 procent och skolledare på 3590 skolor besvarade enkäten. Resultaten visar följande medelvärden för undervisningstid i idrott och hälsa per årskurs och vecka: Åk 1 77 min Åk 4 100 min Åk 7 107 min Åk 2 81 min Åk 5 102 min Åk 8 105 min Åk 3 88 min Åk 6 104 min Åk 9 106 min. Enligt Lgr 80 var motsvarande undervisningstid per vecka 80 min i åk 1-3 och 120 min i åk 4-9 + 4-8 friluftsdagar per läsår.

Vi vänder oss emot att elevernas idrotts- och hälsoundervisning nu slumpartat är helt beroende av vilka beslut som fattas av varje enskild skolledning. Resultatet är inte acceptabelt. Alla elever borde få minst tre timmar idrottsundervisning per vecka oberoende av i vilken skola de går. De behöver det för sin hälsa och för att må bra. Vad gör Skolverket och Utbildningsdepartementet för att informera Sveriges rektorer om de hälsovinster som finns i att schemalägga utökad idrottsundervisning och friluftsdagar för alla elever?

I Bunkefloprojektet får alla elever idrottsundervisning och fysisk aktivitet en schemalagd timme varje skoldag under hela sin grundskoletid. Detta gör det möjligt att arbeta efter de goda intentionerna i Läroplanen Lpo94 och mot bakgrund av forskningsresultat och erfarenhet får en timme rörelse per dag anses vara en rimlig nivå i en hälsofrämjande skola för alla. Vi vill ställa frågan till Sveriges politiker, skolledare och andra beslutsfattare: Vad är viktigare än hälsa?

De senaste erfarenheterna i Bunkefloprojektet presenteras under seminarier, forum- och studiebesöksdagar. Information finns på www.bunkeflomodellen.com

Ingegerd Ericsson Sekreterare i SGS södra Doktorand i pedagogik Malmö högskola
Per Gärdsell Docent i ortopedi Projektledare i Bunkefloprojektet
Pär Herbertsson Ordf. i Svensk Idrottsmedicinsk Förening Ordförande i Idrottsmedicin Syd
Bengt Andréen Ordförande i SGS
Mats Bååth Utbildningschef Bunkeflo rektorsområde Malmö
Conny Lindvall Rektor Ängslättskolan Bunkeflo